

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0525U000384

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-09-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Черненко Інна Іванівна

2. Inna I. Chernenko

Кваліфікація: к. мед. н., доцент, 14.01.15

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4239-862X

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 14.01.15

Назва наукової спеціальності: Нервові хвороби

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 12-09-2025

Спеціальність за освітою: Лікувальна справа

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 64.566.01

Повне найменування юридичної особи: Державна установа “Інститут неврології, психіатрії та наркології імені П.В. Волошина Національної академії медичних наук України”

Код за ЄДРПОУ: 02012148

Місцезнаходження: вул. Академіка Павлова, буд. 46, Харків, Харківський р-н., 61068, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія медичних наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, 4, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 76.29.51, 76.29.51.05

Тема дисертації:

1. Віддалені наслідки бойової черепно-мозкової травми: клініко-неврологічні та клініко-психологічні кореляти
2. Long-term consequences of combat traumatic brain injury: clinical-neurological and clinical-psychological correlates

Реферат:

1. Дисертацію присвячено комплексному вивченню віддалених наслідків бойової черепно-мозкової травми (бЧМТ) з фокусом на її клініко-неврологічні й клініко-психологічні кореляти. Актуальність проблеми зумовлена високою поширеністю бЧМТ та її множинними віддаленими наслідками, що запускають каскад судинних і нейропсихічних порушень у працездатному віці й погіршують якість життя та соціальне функціонування постраждалих; при цьому травматичний генез нерідко маскується під «чисто судинну» патологію, хоча реальні механізми є поєднаними — травматично-судинними. Об'єктом дослідження було обрано бойову черепно-мозкову травму, предметом дослідження — клініко-неврологічні та клініко-психологічні віддалені її наслідки. Мета дослідження була визначена як підвищення ефективності надання кваліфікованої медичної допомоги пацієнтам з бЧМТ різної тяжкості та тривалості на основі ідентифікації

клініко-неврологічних та клініко-психологічних корелятивів її віддалених наслідків. За дизайном дослідження робота здійснювалась у три етапи. Відбір пацієнтів проводили на базі неврологічних ліжок Комунального неприбуткового підприємства Харківської обласної ради «Обласний госпіталь ветеранів війни» з 2014 по 2025 рр. Загалом обстежено 350 демобілізованих осіб, у яких за МКХ-10 виставлено код Т90.5 («наслідки внутрішньочерепної травми»). Пацієнтів аналізували з урахуванням ступеня тяжкості первинної травми (легка, середньої тяжкості, тяжка) та тривалості наслідків (6-12 місяців, 1-3 роки та 4-7 років). Середній вік пацієнтів склав $40,3 \pm 1,7$ років. В роботі були використані наступні методи дослідження: клініко-анамнестичний та клініко-неврологічний (з об'єктивізацією за шкалою NOS-TBI), психодіагностичний з застосуванням адекватних меті і завданням інструментарієм (таблиці Шульте для оцінки уваги та темпу сенсо-моторних реакцій і розумової працездатності; тесту О. Лурія на запам'ятовування десяти не зв'язаних за змістом слів; Монреальської шкали когнітивного дефіциту; DASS-21; опитувальника SCL-90-R; військового варіанту Міссісіпської шкали для оцінки посттравматичних реакцій; методики дослідження соціально-психологічної адаптації К. Роджерса – Р. Даймонд; методики «Копінг-тест» Р. Лазаруса; багатомірної шкали соціальної підтримки Д. Зімета; методики SF-36), комплекс інструментальних методів (ЕЕГ, ультразвукова доплерографія судин шиї, СКТ/КТ, МРТ), катамнестичний та статистичний аналіз (описова статистика; t-критерій для незалежних вибірок; порогове значення $p > 0,05$ – відсутність статистичної відмінності). Обробка проводилася у STATISTICA 6.0 та MS Excel XP. В результаті дослідження встановлено, що у віддаленому періоді незалежно від тяжкості первинної травми та давності її наслідків, провідними скаргами є головний біль, шум у вухах, запаморочення, нудота, хиткість та невпевненість під час ходи, порушення сну, відчуття страху й тривоги, напади тахікардії. Обґрунтовано доцільність базового МРТ-обстеження для подальшого динамічного порівняння та акцентує на складності диференціації дисциркуляторної та посттравматичної енцефалопатії, особливо при повторних ЧМТ; при цьому типовими для дисциркуляторного процесу є множинні мікроегнища у білій речовині, лейкоареоз, виражена двобічна атрофія та розширення просторів Вірхова–Робіна. Оцінювання уваги, темпу сенсомоторних реакцій і розумової працездатності за таблицями Шульте дозволило об'єктивізувати дефіцит концентрації й виснаженість психічних процесів; сумарно виявлена когнітивна дисфункція поєднувалася з вираженістю депресивної, тривожної та посттравматичної симптоматики за шкалами SCL-90-R, DASS-21 та військовим варіантом Міссісіпської шкали. Порушення різнилися за профілем у міру зростання тяжкості травми та зі збільшенням давності катамнезу, що відображало системний характер наслідків. Вивчено особливості соціально-психологічної адаптації, актуального копінгового репертуару та соціальної підтримки у хворих на бЧМТ залежно від її тяжкості і тривалості, та ідентифікована їх роль у клінічній динаміці хвороби. Зафіксовано зворотній зв'язок середньої інтенсивності між станом соціально-психологічної адаптації і наявністю й вираженістю соціальної підтримки, та провідними клініко-неврологічними наслідками бЧМТ з урахуванням тяжкості і тривалості захворювання. Визначено причинно-наслідковий зв'язок між механізмом отримання травми (мінно-вибухова, вибухова, поєднання з вогнепальними осколковими пораненнями), та клініко-неврологічними й клініко-психологічними наслідками бЧМТ. Встановлено, що генез бЧМТ – контузійний або структурний – визначає клінічну варіативність клініко-неврологічних і клініко-психологічних наслідків бЧМТ: за умови контузійного ураження в клінічній картині переважає афективна і посттравматична симптоматика неврологічного і психопатологічного спектру, а при структурних ураженнях має місце більша соматизація з ризиком формування структурної епілепсії.

2. The dissertation is devoted to a comprehensive study of the long-term consequences of combat traumatic brain injury (TBI) with a focus on its clinical, neurological and clinical and psychological correlates. The relevance of the problem is due to the high prevalence of TBI and its multiple long-term consequences, which trigger a cascade of vascular and neuropsychiatric disorders in the working age and worsen the quality of life and social functioning of victims; at the same time, the traumatic genesis is often disguised as a "purely vascular" pathology, although the real mechanisms are combined – traumatic-vascular. The object of the study was combat traumatic brain injury, and the subject of the study was its clinical, neurological and clinical and psychological long-term consequences. The aim of the study was defined as improving the effectiveness of providing qualified medical care to patients

with TBI of varying severity and duration at based on the identification of clinical, neurological and clinical and psychological correlates of its long-term consequences. According to the study design, the work was carried out in three stages. Patients were selected on the basis of neurological beds of the Municipal Non-Profit Enterprise of the Kharkiv Regional Council "Regional Hospital of War Veterans" from 2014 to 2025. 350 demobilized persons with ICD-10 code T90.5 ("consequences of intracranial trauma") were examined. Patients were analyzed based on the severity of the primary injury (mild; moderate; severe) and the duration of the consequences (6-12 months, 1-3 years, and 4-7 years). The average age of patients was 40.3 ± 1.7 years. The following research methods were used in the study: clinical-anamnestic and clinical-neurological, psychodiagnostic with the use of tools adequate to the purpose and tasks (Schulte's table for assessing attention and the pace of sensorimotor reactions and mental performance; O. Luria's test for memorizing ten unrelated words; Montreal Cognitive Deficit Scale; DASS-21; SCL-90-R questionnaire; military version of the Mississippi Scale for Assessment of Posttraumatic Reactions; methods for studying social and psychological adaptation of K. Rogers - R. Diamond; R. Lazarus Coping Test; D. Zimet Multidimensional Social Support Scale; SF-36), a set of instrumental methods (EEG, ultrasound dopplerography of the neck vessels, CT/CT, MRI), cathamnestic and statistical analysis. Processing was performed in STATISTICA 6.0 and MS Excel XP. The study found that in the long-term period, regardless of the severity of the initial injury and the duration of its consequences, the leading complaints are headache, tinnitus, dizziness, nausea, unsteadiness and uncertainty while walking, sleep disturbances, fear and anxiety, and tachycardia attacks. Assessment of attention, speed of sensorimotor reactions, and mental performance according to Schulte tables allowed to objectify the concentration deficit and exhaustion of mental processes; the total detected cognitive dysfunction was combined with the severity of depressive, anxiety, and posttraumatic symptoms according to the SCL-90-R, DASS-21, and military version of the Mississippi Scale. Disorders differed in profile as the severity of the trauma increased and the length of the history increased, reflecting the systemic nature of the consequences. The features of socio-psychological adaptation, current coping repertoire, and social support in patients with TBI depending on its severity and duration were studied, and their role in the clinical dynamics of the disease was determined. A causal relationship has been established between the mechanism of injury and the clinical-neurological and clinical-psychological consequences of TBI. It has been established that the genesis of TBI – contusive or structural – determines the clinical variability of the clinical-neurological and clinical-psychological consequences of TBI: in the case of contusive injury, the clinical picture is dominated by affective and post-traumatic symptoms of a neurological and psychopathological spectrum, while in the case of structural damage, greater somatization is observed with the risk of developing structural epilepsy.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

1. Черненко І.І., Чухно І.А. Сучасні методи психологічної терапії хворих із посттравматичними стресовими розладами в контексті їх медико-соціального значення. Міжнародний неврологічний журнал. 2017. № 5 (91). С. 112-115.
2. Черненко І.І., Чухно І.А. Медико-соціальне значення та організація психологічної допомоги та соціальної адаптації учасників бойових дій та членів їх сімей у сучасних умовах. Міжнародний неврологічний журнал. 2017. № 6 (92). С. 127-131.
3. Черненко І.І., Чухно І.А. Епідеміологічні та клінічні аспекти наслідків черепно-мозкової травми. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2017. № 4 (74). С. 5-11.

- 4. Черненко І.І., Чухно І.А. Медико-соціальні наслідки перенесеної бойової черепно-мозкової травми. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2018. 1 (5). С. 26-29.
- 5. Chernenko I., Kufterina N., Mischenko V., Voloshin-Gaponov I. Distant consequences and the quality of life of patients with military-related craniocerebral trauma. *Georgian Medical News*. 2018. № 2(275). С. 12-16.
- 6. Chernenko I., Chukhno I. The Comparative Characteristic of Quality of Life in Patients with Distant Consequences of Combat Brain Injury. *Current Opinions in Neurological Science*. 2018. V.2. Issue 4. P. 500-505.
- 7. Черненко І.І., Огнев В.А., Березка М.І. Медико-соціальні особливості забезпечення медичною допомогою населення з легкою формою черепно-мозкової травми внаслідок дії вибухової хвилі. *Експериментальна та клінічна медицина*. 2022. 91(1). 41-49. DOI: <https://doi.org/10.35339/ekm.2022.91.1.cob>
- 8. Chernenko I. The features of the course of traumatic brain disease in persons with combat traumatic brain injury. *American Journal of Clinical and Experimental Medicine*. 2023. 11 (1). P. 5-8. DOI: <https://doi.org/10.11648/j.ajcem.20231101.12>
- 9. Черненко І.І. Особливості реабілітації хворих після бойової черепно-мозкової травми. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2022. № 20 С. 19-24. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2022-20-03>
- 10. Черненко І.І., Фоменко Ю.Ю. Динаміка розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР) в учасників бойових дій після отриманої бойової черепно-мозкової травми. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2023. № 22. С. 54-63. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2023-22-07>
- 11. Черненко І.І. Особливості впливу наслідків бойової черепно-мозкової травми на когнітивну сферу пацієнтів залежно від ступеня тяжкості та катамнезу. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2024. Т. 11. № 1(23). С. 35-42. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-23-04>
- 12. Черненко І.І. Клініко-неврологічні особливості у осіб з легкою бойовою черепно-мозковою травмою в анамнезі залежно від катамнезу отриманої травми. *Український вісник психоневрології*. 2024. Т.32. вип.3(120). С.14-7. DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V32-is3-2024-2>
- 13. Черненко І.І. Вплив структурно-морфологічних змін головного мозку в осіб з тяжкою бойовою черепно-мозковою травмою на особливості клініки, перебіг захворювання, стан когнітивних функцій. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2024. Т. 11. № 3(25). С. 253-61. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-25-03>
- 14. Черненко І.І. Особливості змін біоелектричної активності мозку у пацієнтів із наслідками бойової черепно-мозкової травми залежно від ступеня тяжкості. *Український вісник психоневрології*. 2024. Т.32. вип.4 (121). С. 64-9. DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V32-is4-2024-12>
- 15. Черненко І.І., Маркова М.В. Особливості афективного реагування у хворих з бойовою черепно-мозковою травмою в анамнезі залежно від її тяжкості: аналіз симптоматики і принципи терапії. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2024. Т. 11. № 4(26). С. 348-60. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-26-01>
- 16. Черненко І.І., Маркова М.В. Порівняльний аналіз депресивної, тривожної і посттравматичної симптоматики у хворих з бойовою черепно-мозковою травмою в анамнезі залежно від її тяжкості та тривалості. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2025. Т. 12. № 1(27). С. 7-21. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2025-27-01>
- 17. Черненко І.І. Порівняльний аналіз клінічних та інструментальних характеристик у пацієнтів із бойовою черепно-мозковою травмою в залежності від ступеня тяжкості та катамнезу отриманої травми. *Український журнал військової медицини* (1.2025, Т.6). С.131-38. DOI: [https://doi.org/10.46847/ujmm.2025.1\(6\)-131](https://doi.org/10.46847/ujmm.2025.1(6)-131)
- 18. Chernenko I.I., Markova M.V. Features of psychosocial functioning of patients with combat traumatic brain injury of varying severity: analysis of interconnection. *Journal of Education, Health and Sport*. 2024. 75:60374. DOI: <https://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2024.75.60374>.

- 19. Черненко І.І., Маркова М.В. Аналіз стану соціально-психологічної адаптації, поведінкового репертуару і соціальної підтримки як базових параметрів психосоціального функціонування хворих з бойовою черепно-мозковою травмою в анамнезі залежно від її тяжкості та тривалості. Психосоматична медицина та загальна практика. 2025. Т. 10. № 1. С. 1-11. DOI: <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v10i1.576>
- 20. Chernenko I.I. Changes in cerebral haemodynamics in patients depending on the severity and catamnesis of combat traumatic brain injury. *Journal of Education, Health and Sport*. 2024;75:60374.
- 21. Черненко І.І. Бойова травма: сучасне та минуле. в кн: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю “Комплексна реабілітація учасників антитерористичної операції, що мають функціональні обмеження: міждисциплінарні аспекти”, 23-24 вересня 2016, м. Харків., стор. 8-9.
- 22. Черненко І.І. Бойова травма: актуальність проблеми та прогнозування перебігу. в кн: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції по психосоціальної реабілітації дітей і підростков «Психосоціальна реабілітація постраждалих і перемещених из зони АТО на базе центра психосоціальної реабілітації дітей і підростков «Фельдман Экопарк», 12-13 октября 2016, Харьков, С. 65-67.
- 23. Chernenko I. Structure and degree of cognitive impairment in patients in acute cerebral infarction. 22th Meeting of the European Society of Neurosonology and cerebral hemodynamics. 19-21 May 2017. P. 38.
- 24. Chernenko I. Epidemiological aspects of the combat traumatic brain injury (WHO statistics). Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку. Матеріали XXI-ої Міжнародної науково-практичної конференції (07 червня 2022 року, у м. Дебрецен (Угорщина). С. 131-132.
- 25. Черненко І.І. Вплив бойової черепно-мозкової травми на розвиток посттравматичного стресового розладу. *Український вісник психоневрології*. 2022.Т.30, вип. 3 (112). С. 46.
- 26. Chernenko I. Aspects neurologiques et psychologiques des traumatismes crânio-cérébraux de combat dans la période reculée (territoire de l'Ukraine, 2014-2021). *Revue neurologique*. V.180, Supplement, April 2024, P. S131. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.neurol.2024.02.258>
- 27. Каднай О.С., Черненко І.І. Якість життя у пацієнтів після черепно-мозкової травми. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення. Матеріали V науково-практичної конференції з міжнародною участю на вшанування пам'яті М. Г. Гуревича (1891-1937), засновника та керівника першої в Україні кафедри соціальної гігієни при Харківському медичному інституті. (28.10.2022, Харків). С. 72-73.
- 28. Chernenko I. Principles of rehabilitation of patients after combat traumatic brain injury on the territory of Ukraine. (P198). ECNR 2023 European Congress of NeuroRehabilitation. 30 Aug – 02 Sep 2023, Lyon, France. P. 65.
- 29. Черненко І.І. Стандарти надання кваліфікованої медичної допомоги при бойових ураженнях головного мозку. *Здоров'я України*, № 5-6 (541-542) 2023р. Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Особливості діагностики, лікування та реабілітації пацієнтів із неврологічною патологією в умовах воєнного часу», 17-18 березня 2023, Харків. С.27.
- 30. Черненко І.І. Психоневрологічні порушення в осіб з бойовою черепно-мозковою травмою в анамнезі в залежності від ступеня тяжкості травми та катамнезу. Збірник наукових праць Науково-практичної конференції «Неврологічні аспекти наслідків ушкодження опорно-рухової системи при бойовій травмі» присвяченої 100-річчю від дня народження видатного ортопеда-травматолога професора Бондаренка Миколи Степановича. 19 вересня 2024, м. Харків, С. 25.
- 31. Chernenko I., Chernenko R. Influence des modifications structurelles et morphologiques du cerveau chez les patients atteints d'un traumatisme crânien grave lie au combat sur les caractéristiques cliniques l'évolution de la maladie et l'état des fonctions cognitives. *Revue neurologique*. 2025. V.181. P.125. S67. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.neurol.2025.01.132>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0124U003020

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Паєнок Анжеліка Володимирівна

2. Anzhelika V. Paienok

Кваліфікація: д.мед.н., професор, 14.01.15

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0531-751X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Код за ЄДРПОУ: 02010793

Місцезнаходження: вул. Пекарська, буд. 69, Львів, 79010, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шкробот Світлана Іванівна

2. Svitlana I. Shkrobot

Кваліфікація: д.мед.н., професор, 14.01.15

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5115-0207

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

Код за ЄДРПОУ: 02010830

Місцезнаходження: Майдан Волі, буд. 1, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Волосовець Антон Олександрович
2. Anton O. Volosovets

Кваліфікація: д. мед. н., професор, 14.01.15

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5225-1480

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57200612076

Повне найменування юридичної особи: Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

Код за ЄДРПОУ: 01896702

Місцезнаходження: вул. Дорогожицька, буд. 9, Київ, 04112, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Лінський Ігор Володимирович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Лінський Ігор Володимирович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Погуляева Тетяна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна